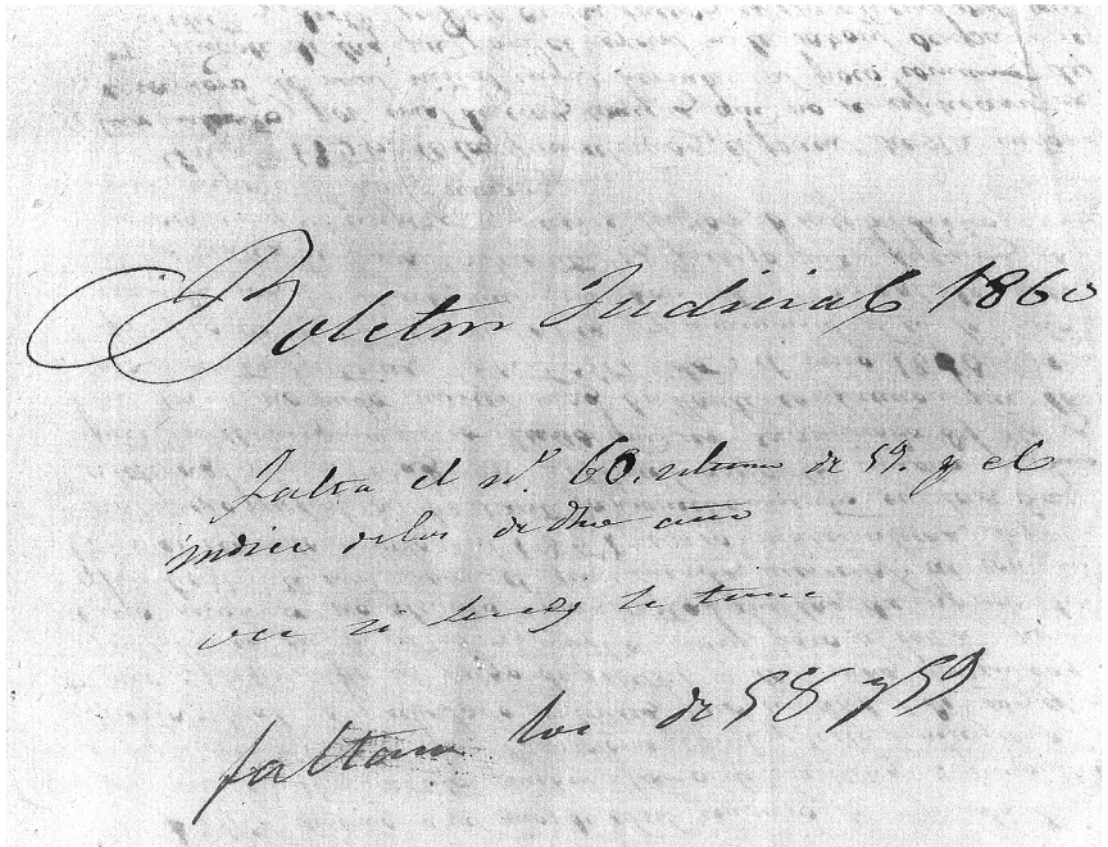

En 1853, teniendo once años de edad, comencé la segunda enseñanza en el Instituto Universitario de Santiago: fueron sus profesores en latín don Bartolomé Carral, docto franciscano, y Cuentas: trabajé y estudié entonces, poco cuidaba de los ejercicios: preparando un juego de pelotas a las más profundas explicaciones en la cátedra, conseguía muy poco a esta, por cuyo motivo no alcancé más notas que las de aprobado que bastante era para el que me encontraba. Al comenzar el segundo período, en 1854, cursé matemáticas, física y geografía con bastante aprovechamiento en las dos últimas asignaturas: en retórica adelanté mucho y como que en el mismo curso ~~tuve~~ que ser examinado de otras materias, no pudo merecer más brillante calificación que la que hasta entonces había obtenido: el año 1855 se graduó de bachiller en artes por unanimidad en la votación de los profesores que formaban el tribunal de ejercicios: antes de pasar adelante es preciso que fijemos la época en que empecé a hacer notas, o mejor dicho, en que empecé a hacer versos.

En 1856. A los quince años, el joven había inventado, por una de esas cosas que no se explican, un

¿Quen foi Luís Aguirre?

Unha vida breve. Luís Aguirre del Río naceu en Lestrove, municipio de Dodro, o 3 de febreiro de 1839. Fillo de Francisco Aguirre Teijeiro, natural de Mondoñedo, e de María Soledad del Río Manselle, natural de Imo-Laiño. O pai era avogado da axudantía de Mariña en Padrón. Despois chegaría a ser promotor fiscal e alcalde de Padrón, coincidindo coa Revolución de 1846. Luís foi o segundo de sete irmáns. Pasou a nenez e a primeira adolescencia en Rianxo, na casa dos avós paternos. Cursou estudos de bacharel en Santiago, pero ignórase, en cambio, se rematou os estudos universitarios de Filosofía. A mediados de 1862 marchou a Madrid de onde regresaría en outubro de 1863. A estadia en Madrid constitúe un enigma na biografía de Aguirre, pero parece deducirse que foi por razóns de saúde. Foi protexido de Nicomedes P. Díaz Corbelle. Luís Aguirre morreu en Santiago o 1 de febreiro de 1866. Faltábanlle dous días para cumprir os 27 anos.

Obra importantísima. Na obra de Luís Aguirre da que existe rigorosa documentación cómpre salientar o primeiro dicionario da lingua galega, que titulouse *Diccionario del dialecto gallego*. Aínda que anunciou varias veces a súa publicación, quedou inédito. Hoxe consérvanse os apuntamentos que utilizou na elaboración do dicionario, copia do cal existe na Real Academia Galega para ser editada prontamente. A creación poética é fecunda. Xa en vida publicou poemas soltos en varios xornais de Galicia e Madrid. Un biógrafo asegura que escribiu

máis de douscentos poemas, pero probablemente é un dato apócrifo. Manuscritos consérvanse de Luís Aguirre 125 poemas, a inmensa maioría inéditos. Estes poemas están sendo transcritos para seren publicados de inmediato. Tamén é autor do libreto dunha zarzuela titulada *Pelayo*, tamén inédita.

Parentesco con Rosalía. Aguirre estaba emparentado con Rosalía de Castro. O bisavó de Luís Aguirre, Fermín Aguirre y Granja, estaba casado con Teresa Vázquez Bermúdez de Castro, curmán de Nicolás de Castro Salgado Vaamonde, irmán de José de Castro Salgado, avó de Rosalía. O parentesco entre Aguirre e Rosalía está documentalmente comprobado. Sorprende, en cambio, a total desconexión entre Aguirre e Rosalía. Será Manuel Murguía o único que alude a Luís Aguirre nunha referencia necrolóxica publicada no *Almanaque de Galicia*, editado por Soto Freire en Lugo, 1867.

Descendencia. Luís Aguirre morreu solteiro, pero na inmediata descendencia figura Sixto Aguirre Garín, un líder político que foi asasinado en agosto de 1936 e soterrado na mesma sepultura de Camilo Díaz Baliño. Sixto Aguirre era irmán de Felisa Aguirre. Da casa petrucial de Imo procede toda a documentación que se conserva sobre o poeta e a súa familia.

Influencias. Sorprende a madurez dun poeta tan novo como Luís Aguirre, que compuxo toda a súa

obra entre os 17 e os 26 anos. Do que estamos seguros é da súa intensa preparación retórica, probablemente a cargo dalgún carmelita exclaustrado do convento do Carme de Padrón ou quizais dalgún franciscano de Herbón, en todo caso amigos da familia. A perfección con que versifica, o seu rigor na rima e no vocabulario musical denotan un coñecemento das regras clásicas de versificación, aínda vixentes durante o Romantismo, a pesar das innovacións que levou a cabo en España, sobre todo a partir de Espronceda e Bécquer. Aguirre puido coñecer a Rosalía en Madrid, pero non nos consta. Incluso pensamos que non porque Rosalía xa estaba de regreso en Galicia. Puido coñecer tamén a Murguía e isto é o máis probable. Cando Aguirre chegou a Madrid estaba en pleno apoxeo a poesía de José de Espronceda, que xa por aquela era popular. Aguirre debeu de ler a Espronceda porque se notan as influencias esproncedianas, sobre todo, no canto de personaxes marxinais. Non parece certo deducir que coñecera a Gustavo Adolfo Bécquer, tendo en conta que Bécquer chega a Madrid en 1954, e aínda que as Rimas foron recompiladas e publicadas en 1871, moitas delas apareceron nos xornais madrileños, a partir de 1859. Tres autores galegos exerceron tamén influencia sobre Aguirre: Nicomedes Pastor Díaz, Francisco Añón e Aurelio Aguirre, pero pensamos que esta influencia foi máis sentimental que formal.

A métrica e a rima. Aguirre é formalmente un poeta clásico. Dominador como poucos poetas dos versos endecasílabos e heptasílabos e na combinación de ambos para crear os ritmos distintos que dan lugar ás silvas dactílicas. Toda a súa métrica xira arredor de versos endecasílabos e, por conseguinte, o uso reiterado das estrofas que os empregan, cuartetos e serventesios, principalmente. O soneto non foi unha modalidade de estro-

cantar o amor aseméllase moito ás Rimas de Bécquer. A contemplación da natureza condúceo ó amor, exáltao, faíno vibrar intensamente. Evoca, se fose preciso, os anos da nenez e adolescencia que trata de revivir coa memoria da muller amada. As mellores páxinas de Aguirre están inspiradas polo amor dunha muller. Un biógrafo apunta: "Por una de esas causas que no sé explicar se enamoró de una niña cuya hermosura era poco común. Le hizo ser reservado inspirándole una pasión tan grande que le dominaba y enloquecía. Esa niña hoy mujer y mujer bellísima fue la fuente de sus primeros sueños, el albor de su primera esperanza, el fuego de su primer deseo"...

Outro tema que sorprendentemente toca Aguirre son os temas tan en boga no Romantismo: a señardade e o retiro do mundanal ruído, así como os tan traídos e levados do 'carpe diem' do Renacemento e a frase de Ausonio "Colligit, virgo, rosas", que se poden encontrar en dous poemas que inserimos nesta pequena antoloxía: *Un consejo* e *A la temprana muerte de la señorita Flora Carbia*. A primeira é unha recreación do célebre épodo Horacio e do poema de Fray Luís de León: *En alas del amor arrebatados / a la campestre soledad volvemos, / porque allí ni envidiosos ni envidiados / célicos goces disfrutar podemos*. O segundo é, simplemente, unha elexía estremecedora evocadora unha moza que debeu de estar fortemente vinculada ó poeta. Canta Aguirre: "¡Quién en tus horas de delirio ardiente, / cortando tus delicias, te dijera / que habías de expirar, rosa naciente, / de tu vida en la hermosa primavera".

Están escasamente presentes os temas patrióticos galegos e salvo poemas como *A la memoria del poeta Aurelio Aguirre* e o titulado *Galicia*, non hai alusións preferentes a Galicia nun tempo en que reinaba o espírito de 1846, a Revolución, e do de 1856, o Banquete de Conxo. Probablemente

fa pola que se interesara Luís Aguirre e os que logrou escribir non están demasiado ben logrados. O romance foi tamén unha das estrofas predilectas, sobre todo en poemas eminentemente narrativos. Hai, por suposto, unha variadísima gama de estrofas que van desde os vilancicos, ós 'zéjeles acéfalos', os quintetos, as oitavas e as décimas. Menção especial merecen as oitavas reais, nas que se mostra como un gran versificador. Nesta estrofa, utilizada frecuentemente por Espronceda, é onde se percibe quizais con maior intensidade a influencia do extraordinario poeta estremeño do Romantismo. De calquera modo estamos ante un poeta escrupuloso coa métrica. Coa súa métrica.

Coa rima, en cambio, acontece que, agás nos romances, emprega invariablemente a rima consoante. Aguirre, concluído un poema, corría o orixinal e matizaba vocábulos e voces. Non modificaba a rima, polo que ás veces aparece repetida incluso nun mesmo poema. Ás veces incluso non lle importa repetir unha mesma palabra con poucas estrofas de distancia. Son rimas ricas, sonoras, musicais, en ocasións forzadas dando lugar a rípios resoantes.

Os temas. Podemos proclamar que Luís Aguirre é o extraordinario poeta do amor e da muller. A maioría dos seus poemas están inspirados e motivados polo amor. Un amor platónico, sen dúbida, reflectido nunha muller concreta, con nomes normais: Dolores, Amelia, Victoria, Pilar, Mercedes, Julia, Victorina... O poeta maniféstalles o seu amor e o seu fervor e, paralelamente, medita sobre os infortunios da vida, a morte e o alén. Esta forma de

tampouco a súa familia e o seu contorno humano inmediato foron adictos a esta causa. Finalmente, os temas idílicos que se poden comprobar en poemas como o titulado *Ven a mi aldea*, que tamén figura nesta escolma.

Algúns recursos estilísticos. Impresiona comprobar o delicadísimo sistema metafórico de Aguirre. Son metáforas audaces que denotan o coñecemento dunha retórica completa que en ningún caso estaba en contradicción coas novas técnicas que emerxían coa nova situación literaria. Chaman a atención algunhas sinestesias e os epítetos frecuentes dentro dunha proliza adxectivación. Son frecuentes recursos habituais no Romantismo como as apóstrofes, as exclamacións e as hipérbolos, as interrogacións retóricas, as anáforas e os hipérbatos, recurso este polo que o poeta sente especial predilección. Un dos logros máis notables de Aguirre reside na musicalidade dos seus versos.

Importancia de Aguirre. Salvados os reparos que se lle poidan facer a un poeta novo, aínda que maduro, como Luís Aguirre, estamos ante o mellor poeta galego en castelán de todo o século XIX. Exceptuando a Rosalía de *En las orillas del Sar*, Aguirre é unha auténtica revelación, un asombroso descubrimento que o tempo e a edición completa das súas poesías no próximo ano axudará a coñecer e valorar.

Avelino Abuín de Tembra e Justo Cortizo

[Galicia]

Allá do el sol flamea, si irisante,
las altas cumbres de los montes dora,
hay un edén de amor, pensil fragante,
que mil y mil delicias atesora.
Hoy al mirarme por mi mal distante
de tan bello país, mi pecho llora (1).
¡Galicia, patria mía desde niño,
tuyos fueron mi anhelo y mi cariño.

En la tranquila aurora de mi vida,
cuando el alma en delirios me empaparon,
en tu pureza, de esplendor vestida,
coronas con tus rardos me formaron,
fue mi ilusión primera a ti debida,
meciéndome, en mi vida derramaron
mi sueño para hacer flor que se cierra,
los sacros himnos que tu nombre encierra.

Tu nombre, sí, tu nombre, al grato arrullo
que produce su mágica armonía,
cual mece el aura al matinal capullo
mi madre en su regazo me mecía.
Si besaba mi frente con orgullo,
tu nombre en su placer me repetía,
porque tu nombre me era más süave
que el son del agua y (el) cantar del ave.

En las tardes de abril desfallecientes
soñaba con su mágica dulzura,
cual amante, en las noches decrecientes,
sueña fiel de su bien en la hermosura.
Lo exhalaba el murmullo de las fuentes,
lo repetía el viento con blandura,
tu nombre, patria mía, es más sublime
que el mimo eterno con que el mundo gime.

Yo lo conservo en mi memoria escrito,
yo lo llevo del pecho en lo profundo,
en los recuerdos mágicos los cito,
es el torrente en que mi voz fecundo.
Siempre bello, purísimo, bendito,
siempre mi lira en su dulzura inundo.
Galicia, edén de luz, a ti lo debo.

Escucha el himno (que) en tu prez elevo.
¡Galicia! ¿Quién al verte no te admira
el placer expresando en que se inflama?
¿Quién al dejarte, imbécil, no suspira
por tus florestas que la luz reclama?
En ti el pecho pureza y fe respira,
en ti la brisa aromas desparrama,
todo es en ti placer, gloria y consuelo
espejo agreste del eterno cielo.

Los viles detractores de tu gloria,
en la pobreza de su altivo encono,
oscurecer queriendo tu memoria
derribarte anhelosos de tu trono.
Vives cual reina en la inmortal historia,
el valor de tus hijos en tu abono,
evocó en mil combates y naciones,
esculpió de tu fama los blasones.

Los que afrentáis mi patria irreverentes,
apóstoles del mal que la vileza
lleváis por armas, doblegad las frentes
para acatar su nombre y su belleza.
Galicia tiene cristalinas fuentes,
ríos, cascadas y auras y pureza,
Galicia tiene goces y placeres,
bosques, grutas y vírgenes mujeres.

En afluentes, rápidos encauces
que de flores las vegas circunvalan,
son sus arroyos en purpúreos cauces
sierpes de plata que entre luz resbalan.
Las corvas ramas de flexibles sauces
rústico aroma en el espacio exalan.
En los vetustos muros que coronan
los mirtos y las hiedras se eslabonan.

Galicia es un edén. Allí del alma
sin sufrir del oprobio los martirios,
divos se gozan en sublime calma
enchidos de pureza los delirios.

El abedul, como copuda palma
que arranca y crece entre fragantes lirios,
se eleva allí, gigante, dando sombra
de mieses y de flores a una alfombra.

Allí la vida que discurre grata,
cual balada de gozo en el espacio,
de perlas y rubies que alicata,
forja soñando un divinal palacio
la cascada que en hebras se desata,
en cambiantes de aljófar y topacio,
con las mil curvas que su frágil agua
mundos de perlas irisante fragua.

Allí está el bien, la vida es la armonía,
luz y torrentes, bosques y riberas,
un sol de fuego iluminando el día,
ecos sublimes, fértiles praderas.
Aquí una gruta plácida y umbría,
allá un pinar do vuelan placenteras,
nívea franja en atmósfera de aromas
de júbilo radiantes mil palomas.

Hierve el placer. Se ve en el horizonte
sonreír el crepúsculo que nace
y sublime, que el aura se remonte
su luz fecunda en las campiñas hace.
Circunda la neblina el corvo monte
y en fantásticos giros se deshace
cual ilusión fraguada en un ensueño
que dura sólo lo que dura el sueño.

Bulle süave el curveante viento,
entre el ramaje de las hondas zanjás,
las árboles con tenue movimiento
pueblan de arrullos las espesas granjas.
El nítido tapiz del firmamento
cambia su azul en irisantes franjas.
Parece que al bullir la amante brisa
Dios derrama a torrentes su sonrisa.

¡En tan bello país todo da gloria!
Doquier se encuentra un pabellón sagrado
y ardiendo en fe se siente en la memoria
el recuerdo surgir de lo pasado.
Son páginas eternas de su historia
cien peñascos salvajes dó han gravado,
en timbres de alta prez, su luz cernía
con per.íncrito ardor, con hidalguía.

En tan bello país no falta nada.
Placer y luz, torrentes bullidores,
doquiera que se pose la mirada
cual mariposa girará entre flores,
la laguna de selvas coronada
repetiendo mil cánticos de amores.
La dicha y la quietud, la blanca luna,
todo allí inspira amor, paz y fortuna.

Allí se ve el peñón en donde osado,
tendido al mar que nítido se ensancha,
en la noche callada, alborozado,
su débil red el pescador engancha.
Bajo un cielo de estrellas tachonado
brilla el surco que rompe la ágil lancha,
raya del mar adentro. Allí, muy lejos,
hervir se ven de un faro los reflejos.

Amapolas de colores que cantando
cruzan veloces el pinar umbrío
o se guarecen, en deliquio blando,
en los parrales que dan paso al río.
Valles se esparcen por doquier brindando
mieses y flores que refrescó el rocío,
aldeas blancas, galanas villas,
allí se encuentran por doquier sencillas.

Allí hay costumbres que placer infunden
mostrando de piedad ínclito ejemplo,
veredas hay que blancas se confunden,
de aquí una choza rústica contemplo,
quebradas hay que serpeantes cunden,
verde dosel de misterioso templo.
En los atrios, que fértiles ocupan,
guindos, cipreses y alamos agrupan.

El malvís, la calandria y los jilgueros
juntos entonan llenos de armonía,
en las playas los rudos marineros,

rescostados del sol pasan el día.
Vendavales se cruzan y senderos
en triste y funeral melancolía.
Del monte brotan indondables ecos
de sus robledas hondas por los huecos.

Allí hay noches azules deliciosas
que sólo ondas de placer producen,
que sólo fe inspirando deleitosas
con fallecientes resplandores lucen,
sus mujeres purísimas y hermosas
con sus miradas a soñar inducen
cuando, suelto el cabello, abandonadas
suspirando de amor parecen hadas.

Yo bebí su cariño, yo he gozado
en los delirios de mi vida inquieta,
en sus labios de miel enamorado
el néctar secreto que el dolor aquieta,
reclinado en sus brazos he soñado,
en sus delicias me creí poeta,
cuando dormirlas vi, grata memoria,
en mostradas sus formas vi la gloria.

Galicia, edén de luz, bendita seas,
bendito sea tu divino encanto,
de pensiles gayosa te rodeas,
tus valles son de rosas y amaranto,
libre quieran los cielos que te veas,
que entonces yo, que te venero tanto,
haciendo que mi lira ardiente vibre,
feliz te ensalzaré de agravios libre.

Yo en tus vegas un tiempo he respirado
el ambiente purísimo que emanas,
de mis locas pasiones arrastrado
dejé tus selvas vírgenes, lozanas,
en pos corriendo de un placer soñado
perdí la dulce paz de tus mañanas,
de tus campos perdí la gaya alfombra,
perdí tu luz, tu sol, tu fe y tu sombra.

¡Cuántas veces en medio de tus breñas
frenético azuzando su coraje,
por entre selvas y robustas peñas,
volé al galope del corcel salvaje!
¡No volverán tus tardes halagüeñas!
¡Qué fresco es de tus bosques el ramaje,
un colupio selvático y flexible!
En tiempo en ellos me mecí apacible.

En ti rodó mi cuna, en ti he sentido
el manso viento que en las playas zumba,
en ti encontré el placer cuando he nacido.
¡Quién sabe donde encontraré mi tumba!
¡Quizás en un país envilecido,
cual proscrito nostálgico sucumba!
¡Nadie puede entrever en su camino
los misterios de horror de su destino!

¡Galicia, cuánto te amo! En ti, querida,
de mi deseo sonrió la aurora,
tuya es mi inspiración, tuya es mi vida.
Por ti mi pecho en sus angustias llora,
quéname el alma si de ti se olvida,
quéname el corazón si no te adora,
siempre de mi existir, sacro testigo,
tu dulce imagen morirá conmigo.

Galicia, adiós, si mísero fallezco,
agudizado por mi vida inquieta,
hijo en mi amor purísimo te ofrezco,
mis delirios, mis sueños de poeta.
Si coronas y honores apetezco,
si la ambición me impele, me sujeta,
es sólo porque gimo en el anhelo
de conquistar para mi patria un cielo (2).

.....
1. Alude á nostalxia que sente cando chega a Madrid uns días antes. 2. Poema publicado en *El Miño*, de Vigo, núm. 551, o 26 de xullo de 1862. No xornal ía dedicado a mi paisano y querido amigo don Juan Milijosa de Amil, naturalista célebre e infatigable arqueólogo.

[Desencanto]⁽¹⁾

A mi amigo Don Ramón Álvarez de la Braña (2)

Felices los que viven apartados
de tanta corrupción y tanto dolo,
felices, ni envidiosos ni envidiados,
su gloria en la virtud cifran tan sólo.
Aquí doquiera que los ojos miren
todo es torpeza, fetidez y cieno.
Aquí no hay gracias que fervor inspiren,
todo es miseria, vanidad, veneno.
Aquí es preciso recordar con llanto
de las aldeas la sabrosa vida,
sin aromas, sin brisas, sin encanto,
con el dolor de la ilusión perdida.

Aquí las gayas flores
al corazón del que las ve atormentan,
desengaños producen sus colores,
con su tristeza el padecer aumentan
Amigo, para fiel tu pensamiento,
contempla triste suspirando a solas
aquese remolino turbulento,(3)
semejando del mar las roncadas olas
de sus torpes pasiones al vislumbre
ve cual se agita audaz la muchedumbre.
Mira, mira sus locas vanidades,
su afán que imbécil apellida pulcro,
al través de mil roncadas tempestades
se desploman al hórrido supulcro.
Mira, mira, ¿no ves? ¡Mejor tal fuera!
Mejor fuera cegar que ver el mundo
convertido en un páramo infecundo
donde tan sólo la malicia impera.

Envueltas las ciudades
en el manto asqueroso de sus vicios,
no ofrecen más que crápula, maldades,
desencanto, sarcasmos y suplicios,
no ofrecen más que lodo
revestido con formas incitantes,
baldón que en sus orgías palpitantes
entre sus garras lo aniquila todo
¿Ves llenando de aromas el ambiente,
ostentosas cual reinas soberanas,
esas mujeres de mirada ardiente,
de sonrisa de hiel, siempre lozanas,
el deseo candente,
inflamando doquier? ¿Las ves, sus labios
tintos aun por infamante beso,
cual hadas que forjara el embeleso,
causando mil agravios
a la virtud en su amoroso exceso?
¿Las ves henchidas de soberbia loca?
¿No te rasga su risa las entrañas?
¿Convulso no te engañas?
¿Su avaro respirar no te provoca?

¿No concibes el lúbrico deseo
que allá de noche cuando todo calla,
rompiendo del pudor la noble valla,
ofreciendo á los goces un trofeo
fatal las moverá? ¿No hallan tus ojos
en sus caídos párpados el sello
de que son ya despojos
del placer que gozaron? ¿Un destello
ves en ellas quizá de fe y recato?
¿No sería tu amor su halago ingrato?
¿Di si sientes, si gozas,
recostadas al verlas
en nítidas carrozas
que arrastran potros que guarnecen perlas?
¡Misterios hay que la razón no trunca!
Hay horribles misterios
en palacios, familias, cementerios,
no se descifran nunca.

Las mujeres llevando en sus halagos,
de su existencia la nublada historia,
describen en sus farsas su memoria,
el recuerdo fatal de sus estragos.

Con su amor y placeres
la historia son del mundo las mujeres.
No quebrantemos más vuestra esperanza,

no quebrantemos más las ilusiones
hacia que ansioso el corazón avanza.

Tan agrias impresiones
olvidemos por siempre resignados.
Proclamemos con fe mayores dones;
proclamemos dejando dolo tanto
nuevas delicias y mayor encanto.

Proclamemos en calma
la dulce paz del alma.

¡Felices los que viven apartados
de tanta corrupción y tanto dolo!
¡Felices, ni envidiosos ni envidiados!
¡Su gloria en la virtud cifran tan sólo!

L. de Aguirre
Madrid Junio 23 de 1863

.....
1. Esta poema está influido polo *Beatus ille* horaciano e por Fray Luís de León. **2.** O poema vai dedicado a un articulista, novelista e arquivista-bibliotecario. Álvarez de la Braña, escritor moi coñecido na segunda metade do século XIX. Álvarez de la Braña é autor, tamén, dunha gramática e un vocabulario da lingua galega, dos que só se imprimiron dous fascículos en Madrid, 1863. Nese ano, Luís Aguirre estaba en Madrid. Álvarez de la Braña, nacido en Noia no emblemático 1837, finou en Madrid en 1906.
-3. Aquece, arcaísmo por aquel e, neste caso, este.

[A la memoria del poeta Dn. A. Aguirre]

Bajó el Genio de Galicia
de sus ásperas montañas,
y sobre el mar proceloso
extendió sus leves alas.
Las olas rodaron lentas,
y en sus arenosas playas
depositaron, afables,
una corona laureada.
A llorar sus agrias penas
tan sólo el Genio bajaba;
cernióse sobre las olas
pulsando divinal arpa.
A los lúgubres conciertos
de sus cuerdas funerarias,
acompaña los suspiros
que el mal a su pecho arranca.
¡Ay!, dijo, afligido lloro
la muerte inicia y temprana
de aquel vate cuyos cantos
de triste llorar llenaban.
Vate inmortal, tú, alentado
por tus dulces esperanzas
cantaste con noble empeño
del mendigo las desgracias,
procurando, cariñoso,
mitigar sus negras ansias.
Dios ha escuchado las voces
con que entre la ruda zambra
de este mundo corrompido
de sus faltas te quejabas.
Por ello te llevó, amante,
a esas célicas estancias(2)
desde donde miras triste
cual yo me deshago en lágrimas.
Lloradle también, vosotros,
hijos de mi patria cara.
Esa fúlgida corona,
que ahora yace abandonada,
ciñó la sien al poeta
que cantó con dulce magia
vuestras nobles ambiciones
y la pasión tierna y casta
de las zagalas hermosas
que tejen bellas guirnaldas
en medio de la espesura
de los bosques y las granjas.
Yo dejo sobre las rocas
su lira sublime y sacra.
Allá en la noche sombría
su vuelo alzarán las auras
y entre sus cuerdas sonoras,

por mis lágrimas bañadas,
gemirán con más tristura
que la amorosa calandria;
cuando llora, al ver que el buitre
sus hijuelos le arrebató
volando de un ancho bosque
por entre las verdes ramas.
Gemirán con la tristura
que inspira el dolor al alma;
y de libertad el canto
llegará a vuestras cabañas.
Despertad á sus sonidos,
montañeses de mi patria,
el espíritu del poeta
es el que inspirado canta:
El que envía sus lamentos
con las brisas perfumadas.
En el cielo en donde mora
disfrutando la fragancia
que dan a la eterna vida
las auroras de la gracia,
vuestra esperanza, gallegos,
es su más viva esperanza.
Por eso con triste acento
su sacro espíritu os canta
y os envía sus lamentos
con las brisas perfumadas.

1. Improvisación hecha en la misma Capilla General de Ánimas donde se celebraron los funerales. **Nota do propio autor.** **2** Célicas por celestes.

[El judío errante]

Canción dedicada á mi amigo, el joven demócrata Don Ramón Calvo y Gíménez

iChorando en vano pol-a túa sorte
chama pobo infeliz á dura morte!
J. del Castillo
iNo tengo patria! Es mi fatal destino
cruzar el mundo de la muerte en pos,
sin hallar miserable en mi camino
un dulce amigo a quien decir adiós.
El crimen selló mi frente
y en mi conciencia retumba
sordamente
el grito que de una tumba
se levantó de repente.
Siempre errante
cruza el mundo
con profundo
padecer,
sin que alivie
tu amargura
la dulzura
del placer.
Dijo y mi pie, como abrasado al fuego,
rompió su marcha al resonar la voz,
y así camino en mi delirio ciego:
cuanto más fatigado más veloz.
Dios me maldijo cual retumba el trueno
los cedros en el monte al desgarrar,
así su voz preñada de veneno
en mi pecho rebrama si cesar.
iCual dura, sangrienta hiena,
el corazón me devora,
en mi pena,
su maldición vengadora
que al infierno me encadena.
iMas no importa!
Guerra, guerra,
no me aterra
nunca el mal.
Es mi gloria,
mi delirio,

mi martirio
funeral
Carcomiendo la angustia mis entrañas
el mundo siempre errante cruzaré.
En templos, en palacios, en cabañas,
mis viles gritos resonar haré.

Pasé por el desierto y sus arenas
escaldaron mis pies con su calor
y abrasando la sangre de mis venas
el corazón me desgarró el dolor.
Maldije entonces mi estrella
y su influencia enemiga,
que mi huella
triste a dirigir me obliga
por donde su luz destella.

Vi mis labios
desollados
y abrasados
por la sed
y he bebido
cruel veneno
siempre lleno
de altivez.
Pero la muerte de mi pecho huía
cual huye la paloma al gavilán
y en mis venas, fatal, la sangre hervía
como la ardiente lava de un volcán.
Crucé los bosques y a mis tristes ojos
espanto y soledad sólo encontré,
por mi senda fatal pisando abrojos
que taladraron mi desnudo pie.
Busqué en las fieras la muerte
y al verme el león rugía,
pero inerte
quedaba a mi vista impía.
iMaldijo el cielo mi suerte!

Nadie escucha
mi lamento
ni mi acento
de dolor.
No hallo un hombre
compasivo
porque vivo
con rencor.
Es la vida la carga más pesada
que por martirio arrastro en pos de mí,
sin encontrar la tumba deseada
para dejarla y descansar allí.
Nunca he sentido amor ni le deseo
porque aborrezco a quien se goza en él.
Sólo quiero en mi ardiente devaneo
maldecir, blasfemar y ser crüel.
Para mí no hay primavera
que cubierta esté de flores.
Yo quisiera
que duraran mis dolores
una eternidad entera.

iEl tormento
es mi gloria,
mi victoria,
mi festín!
Quiera el cielo,
fiel le pliegue,
que no llegue
nunca el fin.
Por doquiera que el hambre me atormenta
devoro el llanto que el dolor me da,
pero el hambre en mi pecho se acrecienta,
que para mi también maldito está.
Desiertos, bosques, tempestades, fieras,
todo lo he visto con tranquila faz,
Verano, invierno, otoño, primavera,
todo a mis ojos transcurrió fugaz.

Y siempre al dolor provoco,
pues me gozo en el martirio,
tal vez loco,
aumentando mi delirio,
piedad nostálgico invoco.

Pero luego
me arrepiento
y la ahuyento
si la hallé,
porque el mundo,
polo á polo,
siempre solo
cruzaré.
No anhelo a nadie que mis pasos siga
para calmar mi acerbo padecer.
Dejadme solo pues mi fe me obliga
a buscar en mis penas el placer.

Sólo me estorba, horrible, el pensamiento
envenenada voz de maldición,
negro puñal de singular tormento

que desgarró mi ardiente corazón.

Si me detengo un instante
oigo una voz que me grita:
iAdelante!

Y es esa la voz maldita
que me obliga a andar errante
y al momento
el camino
del destino
sigo yo,
porque es ésta
la atroz muerte
que la suerte
me marcó.
iNo tengo patria, es mi fatal destino
cruzar el mundo de la muerte en pos,
sin hallar ni una flor en mi camino,
ni a un amigo que, fiel, me diga adiós!

[Ven a mi aldea] (1)

Allí oiremos las aves cuando cantan
sus cuitas a las auras vagarosas
y veremos los ríos que se vierten
sacudiendo sus crines espumosas.
L. de Saralegui (2)

Deja el bullicio del revuelto mundo.
Ven conmigo a vagar, ven a mi aldea,
de puras dichas manantial fecundo,
al que la paz del corazón desea.
Ven a mi aldea, ven. Allí dichosos
oiremos sonora en la montaña
de los raudales, dulces y armoniosos,
la música silvestre, grata, extraña.
Miraremos reventar los prados,
las flores que en las auras del ambiente,
con los aromas gratos y preciados,
miraremos el fugaz torrente.
Miraremos con profundo gozo
del pomar aromado el dulce fruto,
del ave jugueta el alborozo,
a la belleza divinal tributo.
Y veremos al pie de corvas lomas
correr sonoros los arroyos mansos
y veremos las cándidas palomas
parándose a beber en los remansos.
Y entre juncos y zarzas escondido,
temiendo del azor la saña impía,
veremos que el jilguero hace su nido
rebosando contento y alegría.
Y a lo lejos veremos en los mares
bogar los barcos a merced del viento
que arrastra a la campiña los cantares
en que el marino expresa su contento.
Y cuando el manto de la noche oscura
envuelva al mundo entre sus negras sombras,
oiremos susurrar tranquila y pura
el aura de la vega en las alfombras.
Y veremos plegarse los capullos
para gozar de su divino sueño
al que el arroyo presta en sus murmullos
divina paz y mágico beleño.
Y a que de sus cabañas los pastores,
guardan en los rediles las ovejas,
de sus puros, dulcísimos amores,
darán al aire las sentidas quejas.
Y en los bosques oiremos tierno canto,
hablar a la zagala en una cita,
sonar suave de la dulce flauta
la armonía pacífica y bendita.
Cuánto vale la paz de las campiñas,
templo más puro para amar al cielo,
ofrecer con sus flores y sus viñas
al triste corazón dicha y consuelo.
Ven a mi aldea, ven. Allí, apartados
de este mundo de oprobio y escarceo,
podremos, ni envidiosos ni envidiados,
pastar la vida en eternal recreo.
El solitario campo con sus flores,
la aldeana gentil con su presteza,
el céfiro fugaz con sus rumores,
todo ofrece placer a la tristeza.
Para ir de gracia de la vida, **(3)**
edén de la quietud encantadora,
alma no tiene quien de ti se olvida,
no tiene corazón quien no te adora
Ven a mi aldea, ven. Allí veremos

reventar entre flores las cascadas,
y una corta vida sentiremos
deslizarse feliz y alborozada. (4)

A Don Ángel Moreno de la Iglesia dedica en prueba de la más eterna y sincera amistad esta composición su autor.

1. A temática deste poema é semellante á do poema anterior e fundaméntase na doutrina do menosprezo da corte e loanza da aldea. 2. Saralegui foi un eminente polígrafo galego da segunda metade do século XIX. 3. Verso incompleto por corrección do propio autor. 4. San Xulián de Guimarei é unha freguesía do actual concello da Estrada. O pai de Luís Aguirre, Francisco Aguirre Teijeiro, foi xuíz de primeira instancia no antigo partido xudicial de Taboaiños, precedente inmediato do actual partido xudicial da Estrada.

[Consejo]

¿Por qué no enciendes en mi virgen alma
las emociones de mi amor tranquilas?
¿Por qué me niegas, con profunda calma,
el brillo de tus cándidas pupilas?

¿Temas que el mundo en su egoísmo necio
de ti se mofe con procaz encono?
¿Temas que tu virtud halle desprecio
que ataca rudo del honor el trono?

Aunque tu labio de carmín divino
no calma melodioso mi deseo,
en tu rostro de arcángel peregrino
la noble idea que te ocupa leo.

¿No es verdad que en tu célica pureza
temes ajar de tu candor las flores,
si la envidia en su cínica torpeza
comprende en tus miradas tus amores?

¿No es verdad que batallas temerosa
con el amante afán que en ti se agita?
¿No es verdad que recelas pudorosa
del egoísmo la ambición maldita?

En alas del amor arrebatados
a la campestre soledad volemós,
porque allí, ni envidiosos ni envidiados,
célicos goces disfrutar podemos.

Allí, cuando la aurora sonriente
en el pensil las flores embellezca,
la dicha libaremos que, absorbente,
en su copa el silencio nos ofrezca.

Allí por nuestros sueños complacidos,
reclinados del césped en la alfombra,
del dosel de los árboles floridos
gozaremos en paz la grata sombra.

Allí del río en la serena orilla,
oyendo de la tórtola el arrullo,
sin que sufra tu honor torpe mancha
nos amaremos con placer y orgullo.

Con su labio de aromas y frescura
nos besarán los céfiros súaves,
sentiremos del cielo la dulzura
los cánticos oyendo de las aves.

Veremos revolar de gozo llena,
sobre la flor la mariposa incauta
y dulce, fácil, plácida y serena
sonar oiremos del zagal la flauta.

Allá del monte en la soberbia cumbre,
del áureo sol al rielar extraño,
veremos en graciosa muchedumbre
retozar las ovejas de un rebaño.

Campos, aves, esencias, luz y flores,
todo al cauce afluirá de las delicias
por donde a nuestros plácidos amores

del gozo el aura presta sus caricias.

Del bosque solitario entre la calma
discurre grata la mundana vida
que absorta, ensimismada, fija el alma,
libre goza del polvo desprendida.

Idea de mi amante pensamiento,
a la campestre soledad corramos,
allí nos llaman con sonoro acento
la ventura y la dicha que anhelamos.

Allí podremos de la fe los lazos
estrechar con castísimo embeleso,
allí al mirarte en mis amantes brazos
podré en la faz sin mengua darte un beso.

Allí podremos suspirar de gozo
nuestros alientos con placer mezclando;
allí podremos, castos, sin rebozo,
aunados vivir, vivir soñando. (1)

**Allí podremos en la paz del cielo,
en medio de armonías y abandono,
al edén del amor tender el vuelo,
y sentarnos felices en su trono.**

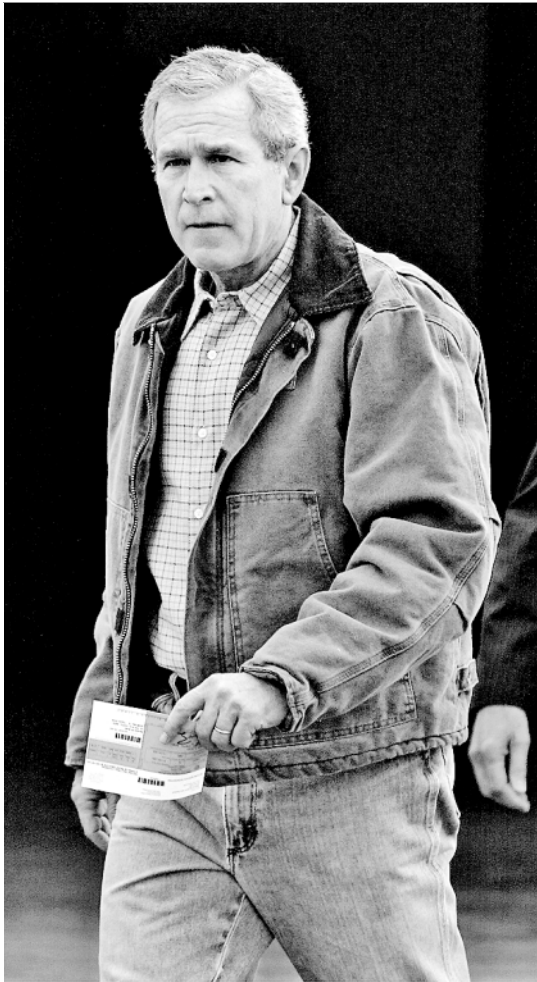
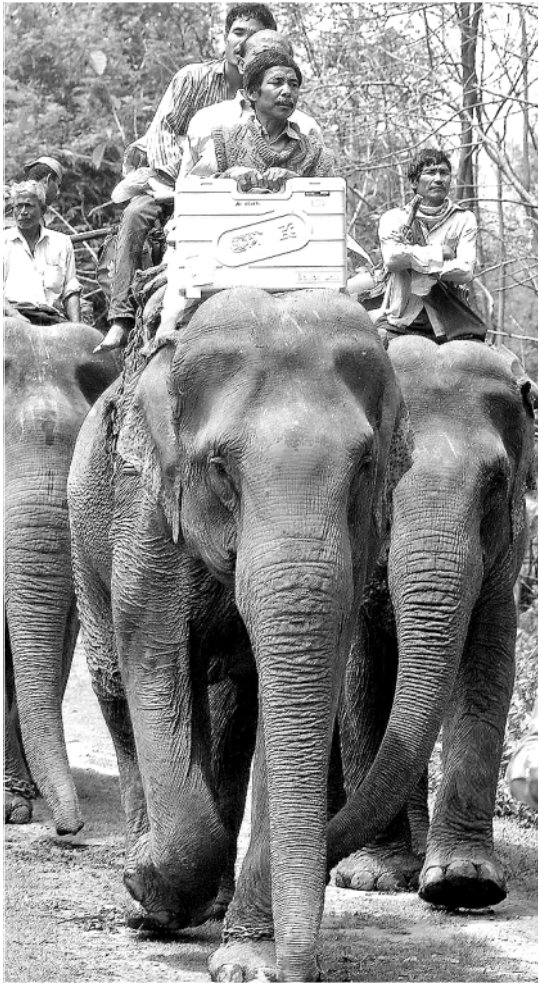
**Allí podremos libres de dictérios,
con el candor de la pasión del niño,
en medio de dulcísísimos misterios
disfrutar del espíritu el cariño.**

1. Obsérvese como o poeta converte a palabra 'aunados' nun te-trasílabo por necesidades de métrica.

VOTAR
¿Pracer ou fraude?

2 | **r d l**
Galicia Hoxe 09/12/04

Nun impás de pesimismo e retroceso das liberdades, a democracia non só é necesaria: tamén é posible. De feito, nunca fora tan posible como agora grazas a mecanismos que lle permiten á multitude –suma de singularidades e xa non pobo nin masa– esixir e cumprir os seus dereitos. Ese é o pryncio que os filósofos Toni Negri e Michael Hardt poñen por diante en ‘Multitude’, un libro que continúa a liña do seu impactante ‘Imperio’ e chega ao lector nun momento en que pesa, sobre numerosos procesos electorais incluído Estados Unidos, a sombra da fraude. Para Hardt e Negri, a democracia precisa renovarse e superar a focha que lle abriron baixo os pés o Imperio e a súa inesgotable guerra, os neoconservadores, os fundamentalistas retardatarios das tradición ou os socialdemócratas que, ao seu xuízo, teiman en preservar a idea dun estado-nación xa inservible. Do mesmo xeito que no século XVIII foi preciso reconcibir a democracia da polis grega para adaptala á modernidade, Michael Hardt e Toni Negri sosteñen que agora cómpre dotala de todo o seu potencialidade para servizo da vontade da multitude na era do mundo globalizado.

Votade, votade

Un fundido en negro da democracia no arranque do século XXI

S. Noia e A. R. López

“Na praza ciméntase a nación”, exclamou o líder prooccidental da oposición Yúshenko dende a tribuna da praza da independencia de Kiev. Hai menos dun mes que a presión política e nas rúas contra o resultado das presidenciais de Ucraína –que deron o triunfo oficial ó prorruso Viktor Yanukóvich– apuntouse un tanto cando a Rada Suprema (Parlamento) se negou a recoñecer os resultados da votación do 21 de novembro pasado por considerar que “as irregularidades rexistradas non permiten considerar que se expresara a vontade popular”. Vontade popular. A pantasma da fraude de Florida. O sufraxio universal. ¿Que ten que pasar para que a democracia se poida recoñecer no espello? A revolución laranxa abre un fundido en negro nun sistema que debería buscar novas combinacións para sobrevivir. Hoxe, cando se fala de fisuras na oposición, Ucraína ten dende onte un novo marco legal para repatir as presidenciais.

Vivimos en democracia. ¡que alivio! Polo que parece non se deu ideado un sistema mellor: unha arquitectura de espellos cóncavos que nestas horas non parece vivir o seu mellor momento. É como se a súa lonxevidade lle pasase factura e a súa armazón non poida coas hordas que no seu nome, no nome da democratización, invaden, torturan, exterminan e grangrenan o seu propio sentido: o goberno do pobo para o pobo. Calquera manual de dereito político defínea como "unha organización interna do Estado na que corresponde ó pobo a orixe e o exercicio do poder político; unha organización na que o pobo gobernado goberna a través dos seus representantes quedando así aseguradas a intercomunicación e a simbiose entre gobernantes e gobernados, no marco dun Estado de Dereito". Non obstante esa liberdade, igualdade e laicidade que a cimentan dánanse: aquí e acolá imponse a revisión: ¿que é ser demócrata? ¿É a democracia un simple elemento lexitimador? ¿Ou é tamén transformador? ¿É incompatible co capitalismo e é, como apuntan algúns, o capitalismo condición 'sine qua non' da democracia? ¿Hai un novo concepto elitista da democracia?

Pola democracia morreron home e mulleres en loita pola igualdade de dereitos. É aspiración histórica dos pobos: máis auténtica canto máis teña do que soñou de si mesma. Unha palabra: voz poética que mira con medo e incrédula a reelección de George Bush nos Estados Unidos; que contempla con estupor a vixencia da pena de morte de EEUU a Irán; que ve como Ucraína se encamiña a novas eleccións; que non entende o sistemas de representación das leis electorais ou que recorda como, todos os días, morren miles de civís no seu nome.

Aristóteles en *Política* escribe: "en democracia, os pobres son soberanos porque son o maior número e porque a vontade da maioría é a lei". Logo, como restrición, engade: "A igualdade no Estado pide que os pobres non teñan máis poder que os ricos, que non sexan eles os únicos soberanos, senón que o sexan todos na proporción do número existente duns e doutros". As teses baten co groso das cifras dunha realidade que destrúe e desmon-

ta o concepto. En *O nome e a cousa*, un texto publicado en *Le Monde Diplomatique*, o nobel Saragat responde a Aristóteles: "que se saiba ao longo da historia, endexamais os ricos foron máis cos pobres" e como avogado do díaño, recorda como "as democracias occidentais non son censatarias nin racistas, posto que o voto do cidadán máis rico ou da pel máis clara conta tanto nas urnas coma a do cidadán máis pobre ou de pel escura, colocando por tanto as aparencias no lugar das realidades".

A democracia foise tinxindo de cores – non lograría pasar da Grecia de orixe á herdeira Roma, precisamente pola oposición da aristocracia latifundista – para chegar a ser revestimento a medida de usurpadores que, gobernando en democracia nunca foron demócratas. Tamén daqueles políticos que –formados en ditadura e compartindo aquel prato– viron, moi a súa contra, cómo a democracia era esa sorte de tendencia dos novos tempos. Co seu veo recubrironse –que non se retiraron– para campear as anchas na recorte de liberdades "en aras da seguridade nacional"; no carreteo de votos –nunha práctica que se retransmite en directo de Ucraína pero se denuncia de Galicia ata Estados Unidos– ou na fraude electoral en Florida. ¿Acaso a opinión pública occidental e principalmente a europea tería comprobado esa vez que se consumou a ruptura co ex aliado de Wáshington e que é hora de formar novas alianzas fronte á ameaza do Imperio?

A pregunta abrolla en Internet para recordar como no ano 2000 se denunciaban as fraudes masivas que lle permitiron o presidente Bush alzarse coa vitoria fronte ó seu opoñente Al Gore. Aquilo foi soado: iclaro que se pode pensar que EEUU, modelo de democracia e país da liberdade, non é unha democracia, senón un estado federal onde a soberanía non pertence ó pobo, senón o estado federal!. De todos os xeitos, decidiron recorrer ó sufraxio universal e, non hai tanto tempo, conceder o dereito ó voto as mulleres e negros. Polo demais, votar, votar o que se di votar, como en todas as partes: as fórmulas clásicas de falsificación de listas electorais,

roubo ou completamento de urnas que lle permitiu a Jeb Bush, por exemplo, alterar o resultado en Florida. Cando Al Gore fixo a denuncia ante a Suprema Corte dos EEUU, esta declarou incompetente para vulgar as prácticas internas dun estado federado: nun ditame memorable considerou que posto que se respectara o principio de consulta, "a vontade divina puidera expresarse". O recuento de votos demostrou que Al Gore tiña o maior número de sufraxios tanto en Florida como a escala federal. Aquele presidente "mal electo", como o definía a prensa europea, é o mesmo que este ano relexiron os norteamericanos, o mesmo que explota o máximo os atentados do 11-S para formular a tese dun "complot islámico mundial" que xustifique a invasión Afganistan ou Iraq, ou o mesmo que recorre a máquinas de votar para 36 millóns de electores que faría imposible calquera verificación dos resultados. "A campaña electoral máis custosa da historia da humanidade non tiña como obxecto –sostén un artigo da *Re-de Voltaire*– elixir un candidato, senón unicamente dar os estadounidenses e ó mundo a ilusión dun proceso democrático". Era inmoral queixarse de ter sido vítima do roubo do boletín electoral cando, ó mesmo tempo, hai un millar de persoas detidas secretamente no país e un exército aniquila a poboación de Faluya. Así Bush conseguiu a lexitimidade que lle faltou no 2000 a pesar de que 100 millóns de norteamericanos se abstiveran. Outro tanto sucedeu en Gran Bretaña onde máis do 40% do electorado decide non manifestarse por ningunha das opcións existentes. Tony Blair chega ó goberno con menos dun 25% real de votos totais posibles de ser emitidos. Ata un 70% rondan as cifras da abstención nos procesos electorais ó parlamento europeo e anque se procura que coincida cos comicios internos, as cifras son escandalosas. "Pero poucos –destaca o analista chileno Marcos Roitman– chaman a atención a este proceso crecente de abstencionismo como un límite á definición da democracia". O abstencionismo – outro dos factores de voto nunha democracia que sempre se asociou a un réxime político pluripartidista, competitivo e con alternancia no poder – é para os aduladores da democracia un dato irrelevante e no entanto será "relevante", en palabras de Roitman, "se se quere vulgar o grado de lexitimidade e participación cidadán no proceso de toma de decisións": "Estas democracias están enfermas e é posible que morran de abstención" sostén quen ve no votar "un ritual que é preciso practicar para dar lexitimidade ó procedemento electoral" e que outros, camiño das urnas, definen como "unha das mellores falacias que hai": "unha mentirijilla interesante", sospeitan. Logo, vótase coas emocións encontradas nun destino fatal, entre a sensación do deber cumprido e a insupportable animadversión do sistema que dificulta a existencia da minoría. A verdade é que cumpría recuperar e considerar como realidade política o abstencionismo nas sociedades disque democráticas, como avoga Roitman, xa que non parece interesante avalar os procesos e decisións onde máis do 70% da poboación dun país decide voluntariamente enaxenar a súa conciencia política. "É máis doado agochar a cabeza como o avestruz e convertila nun dato estatístico", mantén en reprimenda o politólogo chileno.

A democracia evoca o seu ser. É falar dela, en decidida e ruidosa postmodernidade, recorda unha pílula de Eduardo Galeano: "o colonialismo visible te mutila sen desemulo: prohibeche dicir, prohibeche facer, prohibeche ser. O colonialismo invisible, en cambio, convéctete de que a servidume é o teu destino e a impotencia a túa natureza: convéctete de que non se poder dicir, non se pode facer, non se pode ser". Asentada a democracia formal, ¿onde están agora os seus contidos?. Hai uns días reuniáse o requintado clube de Madrid –un de tantos que reúnen teóricos cuns 50 ex presidentes de todo o mundo– para indagar nesa democracia á baixa que anda sobre as augas entre a loita contra o terrorismo e a vulneración do Estado de dereito.

Porque "¿cómo loitar contra terrorismo sen cercenar a liberdade individual?" – "Non se trata de que a democracia estea en perigo, senón de que a xaminguada a calidade deste sistema se reduza perigosamente", apuntou na reunión o presidente do Congreso dos Deputados español, Manuel Marín nun exercicio de diáfano recoñecemento oficial de defectos. Defectos, tantos, que permite por exemplo ó Pentágono organizar a súa propia Internet, a web mundial das guerras do futuro. O fin: "darlles ós mandos militares e ás tropas estadounidenses un cadro de movementos de todos os inimigos e ameazas estranxeiras".

Esta Internet no ceo, como a definía o xornal 'El País', permitiríalles ós marines destacados en terras distantes ou no medio dunha treboada abrir o seu ordenador portátil, pedir información ó satélite espía e dispor dela en cuestión de segundos. Con tal fin gastáranse máis de 200.000 millóns nos próximos dez anos. Mentres na edición dos xornais sucedén-se os titulares: queda claro que as tácticas de coerción psicolóxica e

en ocasións físicas, utilizadas polo exército da "maior democracia do mundo" (EEUU) cos prisioneiros da base militar de Guantánamo en Cuba "equivalen a tortura" xa que durante os interrogatorios se usan "actos humillantes, confinamentos en solitario, temperaturas extremas e posicións forzadas" para quebrar a súa vontade. Malia que "iso é un punto de vista!" –apontoaría no arranque deste mesmo mes de decembro o voceiro do secretario de defensa norteamericano Rumsfeld. Tamén queda claro que arredor de 1.200 estranxeiros, sobre todo de Oriente Medio, Sur de Asia e norte de África, foron arrestados e encarcerados en secreto en relación cos ataques do 11-S. Polo menos 752 persoas foron detidas baixo cargos de violar as leis de inmigración mentres que o Goberno continuaba investigándoas. Violando o dereito de presunción de inocencia, o Departamento de Xustiza mantívoo en prisión ata que concluíu que non tiña vínculos e/ou información sobre terrorismo.

Declarar que o individuo e a súa liberdade son supremacías ineludibles non é exclusivo de Occidente ("Garib" na voz árabe que é lugar das tinieblas e do incompreensible) pese a que Estados Unidos pase por ser unha das máis grandes sacerdotisa da democracia e a Meca siga sendo o centro do mundo, mais precise do exército dos EEUU para protexerse. As dúas apreciacións, relatadas por Fatema Mernisi en *O medo á modernidade. Islam e democracia*, sérvelle a autora para aclarar que significa a democracia occidental para a Umma (comunidade): "esa que parece portadora do semente da vida, está demasiado ligada a nosa propia historia ás premisas da morte". Bombardéase Bagdad e o zapateiro do zoco de Suq as-Sebat en Rabat vende o seu televisor en branco e negro que mercara tras a caída do Muro de Berlín co fin de entregar os cartos ao Crecente Vermello marroquí para a compra de medicamentos para Iraq: "Imaxínaste se lanzan unha bomba en suq as-Sebat?" preguntábase ante a ambigüidade occidental da violencia. Logo arrancan as operacións "infinitas" e de "treboadas máximas" en nome da democracia que reuniron nas rúas de Arxel, Tunes e Rabat a miles de persoas para protestar contra a guerra e o bombardeo en Bagdade. "A democracia, é dicir, a insistencia na soberanía do individuo fronte a arbitrariedade do xefe, non é tan nova como moitos imáns pregoan. Está, sobre todo, reprimida" mantén Mersini ante a realidade dun Oriente musulmán que ó seu ver ten na democracia unha "ferida grangrenada que arrastra dende hai séculos". Hoxe interesa outras imaxes: a do Islam fanático que converte aquela marcha pola democracia das rúas de Arxel, Tunes ou Rabat nunha manifestación de integristas xenófobos na que se queiman bandeiras francesas. Despois os propios medios de comunicación e os Estados encárganse de darlle vida ó imán, fanático e radical, e tras a manipulación dos medos silénciase o que realmente o pobo pensa daquel.

Arredor de 1200 estranxeiros, a maioría de Oriente Medio ou de Asia do Sur e entre os que se encontraban residentes legais permanentes, foron arrestados en EEUU tras o 11-S. A democracia, coas súas propias mans, constrúe a súa prisión e fortifica o seu inferno. Un inferno que pon en xaque a situación dos dereitos humanos; moito máis minguidos dende os ataques ás Torres Xemelgas. A resposta puntual e frecuente activou unha vaga de crimes de odio cara ós árabes e musulmáns: detención arbitraria de estranxeiros; as vistas secretas de deportación a persoas sospeitosas de estar conectadas ao terrorismo; a autorización de comisións militares para vulgar "terroristas estranxeiros"; a falta de acatamento ás Convencións de Xenebra no trato dos detidos por EEUU en Cuba e a detención militar sen cargos ou acceso á asistencia legal de cidadáns estadounidenses designados como "combatentes inimigos". De Vietnam I pásase a Vietnam II: pero un vietnam, no que a conquista de dereitos e o xogo democrático se refire, dentro e fóra da gran casa norteamericana.

A principios de outubro do 2002, segundo un informe da ONU, Estados Unidos xa levaría a cabo 56 execucións de pena de morte, máis da metade en Texas. O Goberno de Bush quedaría practicamente só no mundo na imposición da pena de morte a criminais adolescentes, menores de 18 anos, no momento de cometer os delitos. Só EEUU, o Congo e Irán executaron a delinquentes nos últimos tres anos.

Pero unha cousa é a razón das aparencia e outra a aparencia da razón. E non hai nada que poida xustifi-

car a tortura ós presos afgáns na cadea de Abu Ghraib ou en Guantánamo.

A democracia ten en Ucraína –onde se repetirán os comicios que llederon a victoria ó primeiro ministro proruso Yanukóvich– un novo episodio para facer autocrítica e reflexión. Conságrase a fraude que mantén a miles de persoas nas rúas de Kiev: nun campamento de 6.500 persoas onde emerxen as vodas da revolución laranxa e onde se escoita falar do envelenamento do líder opositor, Yúshchenko –visiblemente deteriorado dende o inicio dos comicios– ou dos cambios, aprobados onte, na lexislación electoral que –parece ser– fará imposible unha nova fraude na repetición da segunda volta das presidenciais. Débese andar con coidado, aínda máis nun mundo onde os construtores do imperio de Wáshington abandonan toda pretensión de loitar polo sistema democrático. É o analista James Petras quen, neste sentido, fai repaso das construcións do Imperio sobre a base de gobernantes non elixidos, autoritarios, para realizar as súas políticas –Musharaf co seu 99% dos votos nas eleccións amañadas en Paquistán. Macapagal nas Filipinas que toma o poder depoñendo ós titulares de cargo; Karzai en Afganistán, elixido mediante a compra de votos. Os ditadores centroasiáticos das ex repúblicas soviéticas son aliados clave. O xefe do golpe dun día en Venezuela, Carmona, era un protexido de Wáshington. Duhalde, en Arxentina, foi seleccionado polos mandamases peronistas e aprobado pola Embaixada. Onte, cando a CIA advertía de que a situación

en Iraq irá a peor, Karzai tomaba posesión da presidencia de Afganistán escoltado polo vicepresidente dos EEUU Cheney e o secretario de Defensa Rumsfeld. Tamén é certo que eses gobernantes autoritarios e súbditos do imperio enfrontan unha crecente oposición e o aumento dos conflitos. Uns e outros claman a ansiada democracia: o mellor dos sistemas. Roitman irónico escribe: "Así, ser demócrata termina sendo como formar parte dunha gran familia que se reúne para as vodas, os enterros, as comunións, os cumpreanos e agora os comicios electorais".

As fotos da páxina 2 corresponden a, de esquerda á dereita e de arriba a abaixo: o líder británico conservador Hague nas eleccións do 2001 xunto coa súa muller á hora de emitir o voto (2001). Eleccións na India no 2004. Bush sae de votar en Texas (2002) e simpatizantes de Kibaki festexan o trunfo en Kenya (2002). Na páxina 4: un momento da marcha de protesta de simpatizantes de Yúshchenko contra a fraude electoral en Ucraína. Na páxina 5: as municipais en Brasil. Páxina 6 e de arriba á abaixo: Imaxe das torturas de soldados norteamericanos na cadea de Abu Ghraib, en Guantánamo e en Iraq. Páxina 7: Eleccións en Afganistán. Imaxe de portada: eleccións na India

16 / DECEMBRO DO 2004 - NÚMERO 544

r d l

REVISTA
**DAS
LETRAS**

**SEN
IDENTIDADES**

Son rostros sen nome e fotografías sen autor. Son instantes da eternidade que lle roubaron á ternidade o que a carne ten de perecedoiro e o que a arte ten de inmortal. Costa imaxinar que xa non están aquí e, en realidade, nunca estiveron aquí até que agora nos miran e marcan o inicio do misterio. Míranos desde o outro lado do seu anonimato para que nós, espectadores fronte ao abismo máximo da imaxinación, redescubramos as súas vidas, pero tamén o instante no que un ollo os captou. Neste monográfico conflúen dous traballos: o de Robert Lynn Johnson, do Museo de Belas Artes de San Francisco, que desde hai anos colecciona fotografías sen autor; e o do arxentino Pablo Cruz Aguirre, que almacena na súa web fotosencontradas.com un apaixonante percorrido por centos de fotos achadas no lixo. Xuntos, compoñen o anverso e o reverso dun proxecto que vai máis alá da fotografía e da propia vida.

"Vexo fotografías por todas partes, como nos pasa a todos; veñen do mundo cara a min sen que eu as solicite; son só "imaxes"; o seu xeito de aparición é heteroxéneo (...) Dinme conta de que algunhas provocaban pequenas celebracións, coma se aludiran a un centro inmóbil, a un valor erótico ou lastimado sepultado dentro de min mesmo" (Roland Barthes en "Camera lucida")

É unha historia que se repite con frecuencia. No pánico da catástrofe, sen poder reflexionar, a xente recolle os seus seres queridos, os seus animais de compañía e as súas fotos, antes de fuxir para salvar a vida; as cousas que a lucidez forzada pola adversidade mostra como irremprazables: os seres queridos e as mascotas, aspectos do presente e do futuro; as fotografías, aspecto do pasado, os recordos. Recordando o sentido protectos que as persoas albergan para coas súas fotos de familia, inquiétanos atopar esas fotos nun mercadillo de segunda man. Amontoadas a centos en caixas de cartón, a súa presenza e descorazonadora e hipnótica. Como cando reducimos a marcha para ver mellor un accidente, un ten a sensación de que non debería mirar. Pero para algúns a curiosidade pode máis que a decencia ou a indiferenza. Que esas fotos anónimas chegaran a tan lamentable final indica que ocorreu algo trágico, triste ou cruel. ¿Que suceso mortal, ruptura ou equívoco expulsou esas fotos do mundo que lles era familiar e recoñecido para botalas ó purgatorio da apatía? Aínda que os retratos e as instantaneas de familia forman unha porcentaxe maioritaria da fotografía anónima, non son as únicas obras que entran nesa categoría. A maioría dos traballos antigos -os daguerrotipos, os ambrotipos e os ferro-tipos, xunto cunha proporción menor de fotos sobre papel, incluíndo os formatos de tarxetas de visita e o "cabinet" para as fotos de galería -chégannos sen ningunha información acerca dos seus autores.

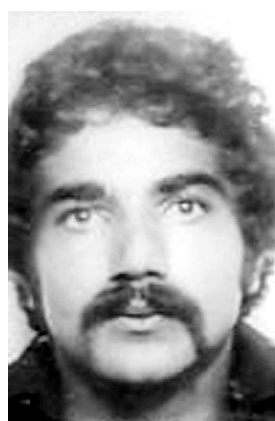
Desde finais do século XIX ata finais dos anos trinta imperou en América e Europa unha gran afición ás postais fotográficas; a maioría, sen autoría e en calidades diversas, desde o profesional ata o caseiro. En canto á temática, recollían todo o imaxinable, desde o mundano (retratos, residencias) pasando polas traxedias (funerais, linchamentos) ata o extravagante (vodas de travestidos, cans fumando en pipa). Outros estilos inclúen a fotografía científica, a socioloxica, a industrial, a arquitectónica, a publicitaria, a de modas, a de espectáculos, a erótica e a forense. Todas pasaron da utilidade específica á escuridade non deliberada.

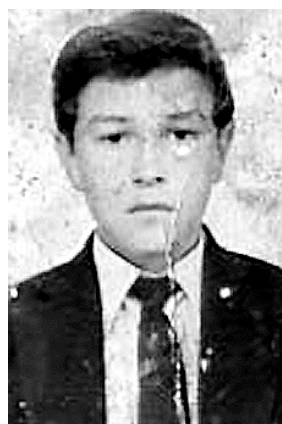
Por último, algunhas fotografías parece que foron tomadas con intención artística. Moitas destas, con independencia do diverso nivel de habilidade, evidencian o propósito estético e o desexo implícito do autor de ser recoñecido, e por tanto non prevía pasar inadvertido.

Obtense unha fotografía cando o camarógrafo utiliza o instrumental técnico de obxectivo e negativo para captar e logo revelar unha imaxe. A cámara rexistra a humanidade dunha persoa, a solidez dun lugar, a atmosfera dun instante. Parece obxectiva, pero esta percepción é ilusoria. A fotografía é maleable, e pode ser manipulada, a vontade ou accidentalmente. O que empeza como un proceso fáctico e científico acaba convertido en ficción.

Técnicamente, a fotografía anónima testemuña unha selección e un punto de vista polo simple feito de existir. Como dixo John Szarkowski "a fotografía é un sistema de edición visual. No fondo, trátase de encadrar unha parte do propio campo visual cónico de quen está no lugar axeitado, no momento axeitado. É cuestión de elixir entre varias posibilidades dadas igual que xogar ó xadrez ou escribir, pero no caso da fotografía o número de tales posibilidades non é finito, senón infinito. O que a foto anónima non pode e non poderá nunca revelarnos é porqué tal suxeito, en tal momento, quedou elixido para ser captado e conxelado visualmente como unha mosca no ámbar fósil. A motivación non explicada é o misterio que percorre esas fotografías.

A fotografía artística trata as imaxes como expresións criticamente validadas para ser avaliadas, xulgadas, admitidas ou rexeitadas. A premeditación e a referencia confiren a estas fotografías a denomina "gravitas" que será identificada e recoñecida polo observador. No caso da fotografía anónima,

o exceso de banalidades visualmente decepcionantes descarta calquera intento ocasional de tomalas en consideración. De John Szarkowski provén tamén a aguda observación de que "hai no mundo máis fotos que ladrillos". Esta afirmación imposible de verificar, pero plausible, píntanos un mundo inundado de fotografías. Na súa inmensa maioría, estas imaxes foron creadas sen ningún designio estético, para deixar constancia permanente de traballos públicos e de vidas privadas. A monotonía de moitas desas fotos é o equivalente visual da observación poética de T. S. Eliot segundo a cal a xente mide a vida coas culleriñas do café.

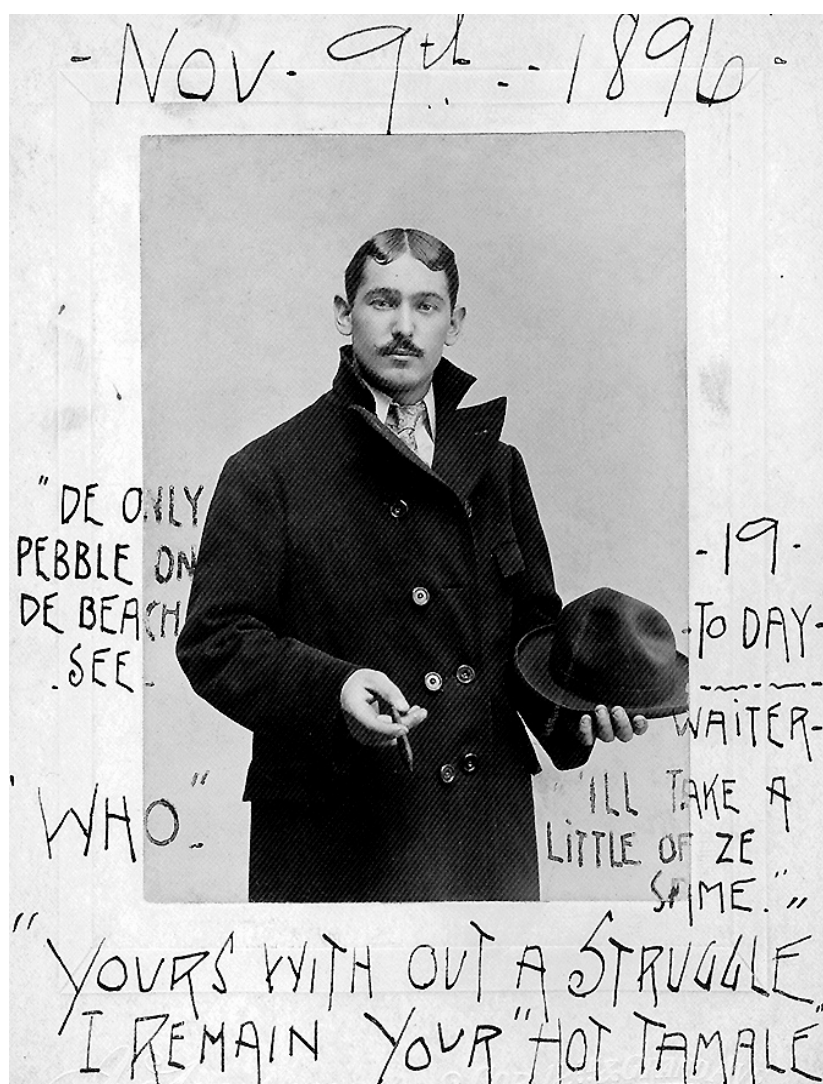
Non obstante, hai unha dimensión máxica nesa vasta acumulación mundana de imaxeneria anónima. Igual que os expertos buscadores de ouro encontran pepitas en medio da area que pasan polos seus cedazos, hai moitas fotografías de beleza trascendente que son psicolóxicamente reveladoras, en espera de ser descubertas e rescatadas da escuridades. Aí é onde o individuo disposta a sumerxirse no pantano pictórico desempeña un papel crucial. O proceso de selección é capaz de recuperar imaxes esencialmente mortas e esquecidas, e esta busca e recolección require elevadas facultades de discernimento persoal. Non hai libros de historia da arte, nin catálogos de casas de poxas, nin grandes prestixios que orienten a elección, o a corroboren: todo se reduce a ter a foto na man e estar atentos ós pensamentos que nos suxire. A estética que define a foto cautivadora sempre é a mesma, tanto se foi creada por un artista anónimo, un coñecido e incluso famoso. O contido, unido a un uso interesante, intencionado ou accidental do encadre, do enfoque, do contraste de luz e doutros detalles técnicos, son algúns factores que fan destacable unha obra. É difícil definir a alquimia dos elementos polos que unha foto se converte en memorable. Ás veces ten universalidade e concita unha ampla aceptación; outras, a significación percibida é singular e subxectiva, e ninguén máis ve o valor da imaxe, salvo un mesmo.

Unha fotografía é o rexistro dun instante no tempo. Como escribiu Diane Arbus "son a proba de que algo estivo alí, e xa non está. Como unha mancha. E a súa inmovilidade é pasmosa. Ti te apartas, pero cando te volves outra vez cara ela, segue contemplándote".

Moi pronto, a conmemoración do presente convértese en constancia dun pasado cada vez máis lonxano. Roland Barthes deu unha commovedora descrición: "Ante a fotografía da miña nai cando nena, eu dígo-me: "Vai morrer". E estremézome o mesmo que o psicótico paciente de Winnicott "por unha catástrofe que xa sucedeu". Estea ou non morto o suxeito, cada fotografía é esa catástrofe". Ao darnos conta da carga emocional da fotografía, en relación co paso do tempo e a memoria, sublíñase unha sensibilidade nostálgica que en maior ou en menor medida sempre está presente, consciente ou inconscientemente, no observador. Unha fotografía de 1888 que mostra a torre Eiffel en construción (imaxe da páxina 6) sempre chamará máis a atención que a obrigada instantánea da mesma torre, tomada por nós cen anos máis tarde para demostrar os nosos amigos que estivemos en París.

Unha cuestión moi debatida polos críticos e coleccionistas de fotografía é se as obras anónimas, por canto carecen de credenciais de autoría e contexto, poden considerarse obras mestras. As posicións contrarias parécennos pasadas e irrelevantes. Oscar Wilde comentou que a literatura obscena non existe, que só hai libros ben ou mal escritos. Se unha foto ten mérito, teno con independencia da súa orixe ou autoría. Na cultura occidental dependemos demasiado do culto á personalidade do creador, a diferenza do que ocorre en África, Asia e outras moitas culturas, onde a atención se centra na obra mesma por riba de todo. En América e Europa é recente a apreciación estética das artes populares e das fotografías de autores non identificados, e aínda quedan moitas reticencias. Sobre a alfombra dunha sala descansa un pedrusco iluminado na diagonal pola luz sobre unha ventana próxima.

Sobre a alfombra dunha sala descansa un pedrusco iluminado na diagonal pola luz dunha ventá próxima (foto na páxina 4); ¿Qué significa esa pedra colocada nun escenario doméstico, e por que se considerou necesario deixar constancia fotográfica da estraña colocación nalgún lugar de Norteamérica, alá por 1890?

Cautivan a nosa imaxinación estas e outras imaxes anónimas non menos incongruentes, xa que non caben esperar que tan curiosas xustaposicións reciban nunca unha explicación. En ausencia de datos probados, estas fotografías fan posible que os observadores constrúan libremente as súas propias composicións de lugar. Moitas crearíanse, indubidablemente, como sinceiros intentos de dar forma e contido, mentres outras son, sen dúbida, resultado do azar ou da coincidencia fortuita. A realidade é a foto, o ensoño é a nosa interpretación. Moitas destas imaxes evocan unha espontánea asociación coa obra dalgúns fotógrafos famosos, coas súas estilemas e a súa característica elección de asuntos.

Este síndrome de "se parece o de ...", anque sorprendente, non deixa de ser comprensible. Como cando tocamos coas teclas do piano e nos sae unha frase que recorda algo de Bach ou de Mozart, calquera fotógrafo pode coincidir, sen propoñelo, coa estética dun artista de sona. Así dous homes pescando nunha barca, dunha fotografía francesa (imaxe na páxina 5) recorda vivamente a Jacques Henri Lartigue ou Henri Cartier-Bresson. A tira sacada dun fotomatón cara 1940 (foto da páxina 5) evoca as series paródicas de Andy Warhol, cando utilizou ese mesmo dispositivo comercial para a súa imaxinería pop dos sesenta. E ata unha visión tan persoal e introspectiva coma a de Diane Arbus pode encontrar o seu correlato na imaxe, tomada cara 1960, dunha muller cun diminuto Chihuahua inexplicablemente empoleirado sobre o peito (imaxe páxina 5)

Coleccionar non é un destino senón unha viaxe. Cando eu empecei, os meus gustos e os meus coñecementos en materia de fotografía non eran o que son agora nin, supoño, o que serán nun futuro. Admiro ós grandes pioneiros da primitiva fotografía, e aos mestres e os talentos contemporáneos que xurdiron logo cun prestixio que foi medrando no decurso do século XXI ata a actualidade. Non obstante, paréceme que o impacto visual, intelectual e emocional de moitas desas grandes imaxes fotográficas do pasado se desgastaron para min. Os artistas non teñen culpa.

É a sobreexposición ubicua a esas obras en libros, revistas, reproducións e exposicións o que as baleira da súa inicial capacidade inspiradora. O fenómeno dáse máis en fotografía que noutras formas artísticas. De xeito que, anque deixase de ver "Monnrise", "Hernández" ou "New Mexico" de Ansel Adams, "Chez Mondrian" de André Kertész ou o "Winston Churchill" de Yousuf Karsch, nunca sería demasiado pronto. Pese ós eloxios que mereceron tales obras, para mín, por desgraza, a familiaridade excesiva criou unha especie de menosprezo.

A búsqueda dun sentido máis amplo das posibilidades da fotografía conducíume ó universo parello que se atopa na imaxinería anónima. Non hai perigo de sobreexposición: cada foto é practicamente única. Outro aspecto estimulante: que, por unha vez, os cartos non son un factor limitativo; adquirese por uns centavos, ou excepcionalmente por algúns dólares (anque, debido ao crecente interese que suscita a fotografía anónima, ultimamente vendéronse varios espécimes excepcionais en subhasta por decenas de miles de dólares). E, unha vez adquirida, a orfa fotográfica pasa a formar parte da familia estética da persoa que a mercou, pasa a ser eloxiada, defendida e apreciada. No que se define como fotografía artística quedan inmensas e incríbles reservas de imaxes non explotadas, obras de beleza, imaxinación e forza expresiva innegables, anque talvez involuntarias. (...)

Robert Flynn
en "Arte accidental"

Coordinación: A.R. López e Soedade Noia.
Deseño: Signum. Maquetación, Antón Lopo. Fotografía: Chico Mirás. Correo: mare@galicia-hoxe.com

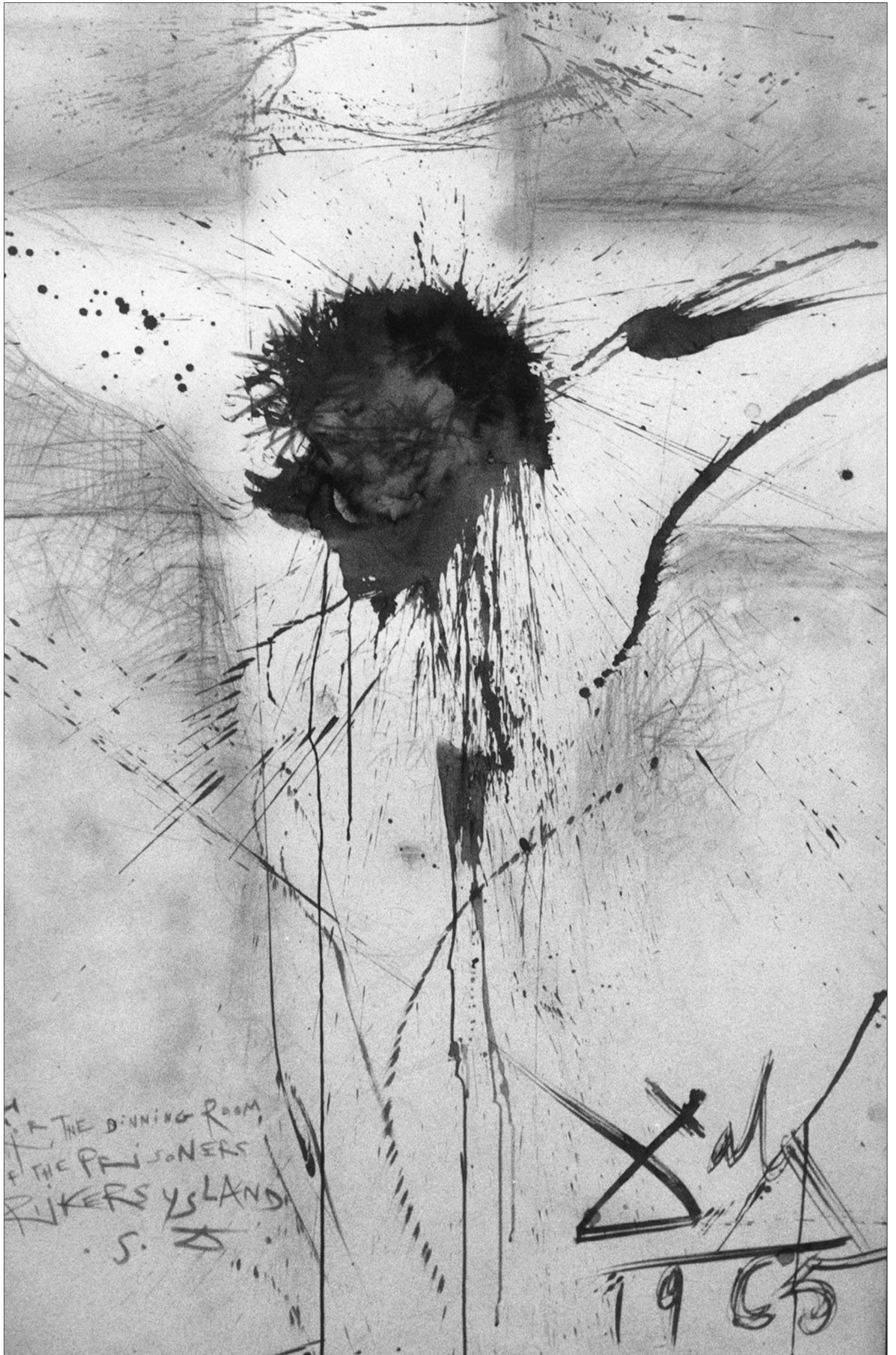
23 / DECEMBRO DO 2004 - NUMERO 545

rdl

REVISTA
**DAS
LETRAS**

No nome de Cristo

Os cristiáns celebran mañá o nacemento de Cristo, unha data simbólica que a Igrexa escolleu para facela coincidir coa festa pagá do sol invicto, que se celebraba pouco despois do solsticio de inverno. O feito amosa xa a radical partición entre a verdadeira vida do home e o coidadoso tramado que teceron ao seu redor os xestores da súa mensaxe. Baixo o lema “amádevos uns aos outros”, Cristo realizou en só tres anos de predicamento unha auténtica revolución social e espiritual que marcaría a forma occidental de ver o mundo. O menosprezo da riqueza material, o exercicio do perdón, o amor universal entre os seres humanos ou a non violencia foron os puntais dunha filosofía, expresada de xeito sinxelo mediante parábolas, que lembra en moitos aspectos a base do budismo, se ben Cristo non apelou ao determinismo cego que rexe, en moitos aspectos, as relixións orientais. As súas palabras, non obstante, fóronse retocando ao longo dos séculos até quedar agochada baixo toneladas de paráfrases, prospeccións hermenéuticas e burocracias. Pouco imaxinaba aquel xudeu, crucificado aos 33 anos coa inocencia escrita nos labios, que a vertixe orixinada pola súa mensaxe ía converterse na fe dunha relixión e a súa relixión -ao igual que todas as relixións debuxadas polo ser humano para

Cristo, o home

Mensaxes

reflectir o misterio do deus- ía orixinar guerras e millóns de mortos, días de gloria humanista e sacrificio pero tamén organiscos que apontoan unha caste de poder político, con frecuencia escaso nos seus obxectivos democráticos. Recuperada a súa mensaxe en experiencias comunitarias ou movementos como a Teoloxía da Liberación, nunca Cristo foi tan necesario como hoxe e nunca as igrexas que xestionan a súa figura estiveron tan postas na polémica. Cruzadas como a emprendida contra o regulamento da familia, o uso dos preservativos para previr a sida, o feminismo ou a equiparación dos dereitos de todas as persoas, sen importar a orientación sexual, marcan o cumio dunha tradición encistada en séculos de cegueira e, sen dúbida ningunha, nunca suxerida polo mesías: Cristo nunca falou de sexo. É máis, moitos investigadores e teólogos rexeitan a visión apontada polas igrexas _anglicana, ortodoxa ou católica, entre outras_ dun Cristo alleo ás paixóns humanas: Termados en distintos códigos, aseguran que el e María Magdalena foron amantes. Outros, tamén lle poñen irmáns, humanizando deste xeito a figura de María, a súa nai. Este monográfico de Revista das Letras, en vésperas da natividade, é a homenaxe das nosas páxinas a un home que cambiou a historia.

Dígovos:

“O meu reino non é deste mundo”

s.n e a.r.l

A figura de Cristo emerxe como revolucionaria respecto dunha sociedade xudía en espera. Anuncia a consumación dos tempos e a abolición da lei, proclámase Fillo de Deus, denuncia o formalismo e a opresión dos fariseos: unha revolución teolóxica que foi parte, aínda que non se fixera pasar por tal, dunha revolución social. Innegable a forza disolvente respecto das xerarquías e dos valores sociais, ben podería pasar por un rebelde ou anarquista _tal como o mantén o ensaísta Jean Touchard_ que se dirixe de xeito especial a desherdados ou prostitutas. Logo a Igrexa vitoriosa fíxose cargo do seu legado e aquela doutrina cristiá da providencia encontra no poder imperial o instrumento dunha pedagogía exercida no seu proveito. O poder civil imprégñase de cristianismo, unha relixión nova e totalitaria, que define as forzas en Occidente.

Sobre a expresión caerán mil interpretacións pero a sentenza dominará o pensamento cristián: “O meu reino non é deste mundo”. Cristo anuncia o reino de Deus ou precisamente o fin da política. “Facede penitencia, pois o reino de Deus está próximo”. Así o home rebelde e anarquista, para os ollos de moitos que apontaron dende a teoloxía da liberación as teses máis marxistas do cristianismo, ensináballe os seus discípulos que nin a fortuna, nin o poder, nin a sabedoría, nin a respectabilidade social son valores seguros. Mentres, os Evanxeos relatan: “benaventurados os pobres de espírito, porque deles é o reino dos ceos... benaventurados os que teñen fame e sede de xustiza, porque eles serán saciados”. Apóstolo dos xustos ou profeta dos pobres, a figura de Cristo considera a pobreza como unha desgraza, como tamén o son a riqueza e o poder se son mal exercidos. Máis tarde San Paulo, o seu discípulo, dá a entender que non existe unha organización social especificamente cristiá, senón unha forma cristiá de cumprir cos deberes sociais, dentro dunha organización existente. Así se a expresión “o meu reino non é deste mundo” suprimía sen apelación todo problema, a fórmula “os reinos do mundo son de Deus” ía producir a confusión entre Estado e Igrexa: confusión que ten hoxe actualidade e vixencia, con toda sorte de cruzadas e crispación dende a chegada ó Goberno do

as unións de parellas homosexuais as que desatan as máis descarnadas e delirantes declaracións. “Hai moitas realidades, chamadas formas de familia. Pero o que está claro é que a única familia no sentido estrito é a que se basea no amor e orientada cara á paternidade e maternidade”, sentencia a Igrexa. A campaña contra as unións homosexuais, a segunda tras a levada a cabo sobre a eutanasia, ten como título “Home e muller creounos”: sete millóns de dípticos repartidos pola diócese que serán entregados ós fieis ata o próximo 26 de decembro, cando os católicos celebran a Sagrada Familia. Nos mesmos, a Igrexa fai fincapé na identidade heterosexual do amor. “Ser home ou muller non é casual, accidental ou manipulable, senón que forma parte do plan de Deus e do destino do home no mundo”, sentencia Martínez Camino quen deixou caer nunha entrevista o carácter “vicioso” da homosexualidade. Foi dous días despois de que o presidente da Xunta Manuel Fraga cualificara de “anomalía” a homosexualidade: “Algo raro teñen que ter para non preferir unha señora guapa” _engadiu ante o estupor xeneralizado, tras insistir de novo no seu rexeitamento ó matrimonio gay e recordar, como xustificación, que él “só” se pronunciou nos mesmos termos que a “Súa Santidade o Papa”. Así, como Xoán Paulo II, entende que “o matrimonio é cousa entre un home e unha muller e para que as nais poidan ser nais”.

Estado dos socialistas: aborto, eutanasia, matrimonio de parellas homosexuais _mesmo co dereito a adoptar fillos_ divorcio, o ensino da relixión católica. Titulares como “Zapatero non debe provocar a Igrexa”, “A nova lei do divorcio supón, de feito, introducir o repudio” ou aquel de “A campaña da eutanasia foi un éxito. Estamos moi satisfeitos” que foi dando o portavoz da conferencia episcopal española, Martínez Camino ós medios de comunicación fai abrollar un prego de intencións aletargado hai tempo nas capas do poder que soubo satisfacer os intereses da curia. Ten sona Martínez Camino de saber o que di e cómo o dí. De ter resposta para todo e estar sobrado ante os medios. Tamén teñen sona as intervencións do bispo de Mondoñedo-Ferrol, Gea Escolano quen lle dixo ó Goberno que “non hai ninguén que poida calar” á Igrexa. Visible a tensión entre a Igrexa e o Estado, a xerarquía eclesial está disposta a verter toda a súa maquinaria contra o novo corpus legislativo do executivo socialista, anque son

O cristianismo, para moitos cimento da ciencia moderna durante o período medieval (1000-1500), sobreviviu máis de dous mil anos. No século IV capturou e transformou o moribundo imperio romano. Autorizado o culto polo Edicto de Milán (313), suprimidos os obstáculos que a causa do xuramento separaban o cristiano da vida política, privilexiada e solicitada a Igrexa polo poder político, impúñase unha revisión da actitude dos cristianos respecto do Estado, cando ademais as ideas da nova doutrina que a Igrexa elabora dista moito de ser orixinais. Será a edificación de Santo Agostiño, segundo o ensaísta Jean Touchard, a que “impedirá para sempre ós pensadores de Occidente demostrar que o cristianismo pode dirixir a política dun xeito directo”. Non obstante, nacíu o Estado pontificio, condición de seguridade para o pontífice romano e para a Igrexa que, con todo, non recoñecía aínda totalmente a primacía romana. Un Estado Vaticano con independencia e poder: un poder no nome de Deus e o seu plan creador.

A figura de Cristo para min

Comecei a coñecer a Cristo na miña casa, na escola e na igrexa, en xuntanzas e celebracións. Vivía de preto os beléns, a festa dos Reis Magos, as procesións da Semana Santa e outros actos piadosos. Sentíame ledó co neno Xesús. Tiña unha relixiosidade propia dun neno, baseada no testemuño de fe dos meus pais e educadores. Hoxe, superada aquela condición de rapaz, a figura de Cristo ten para min un senso menos rechamante e máis fondo, despois de analiza-los testemuños documentais sobre Cristo, e celebrando decote a Eucaristía, memoria viva de Xesús.

Cristo, na sociedade do seu tempo.

Contemplo a Xesús como un home crítico coas institucións do seu pobo e coas persoas que establecían o senso da vida na superficialidade. Séntese libre fronte á lei, fronte ó templo e fronte a unha concepción ríxida do que era o descanso do sábado. Quería que todo estivese en función do home. Fíxase na interioridade das persoas, e avalía ós demais partindo dela. Enche de loanzas a viúva que botou de esmola no templo unha nugallada, e di que deus máis ca ninguén, pois deus do que precisaba para vivir. A pobreza, a mansedume, o talante misericordioso, a limpeza de corazón e o sufrir persecución por ser xustos, constitúe o espírito das benaventuranzas que el pregou e asume, porque non se resistía ós que o prenden e pide o perdón para os que o matan.

Amigo dos pecadores e Mestre dos seus discípulos

Ó longo da súa vida, busca e acolle os pecadores: os publicanos Zaqueo e Máteo, a adúltera que outros querían matar, e a Magdalena, á que move á conversión, coa forza da súa palabra e a consecuencia da súa vida. Criticado por frecuenta-la compañía dos pecadores, proclama as parábolas da moeda perdida, a ovella perdida e o fillo pródigo, para indicar que debe facer así, porque Deus olla polos máis febles. Escolle un grupo de entre os seus seguidores, e fai a doce deles columnas da súa Igrexa. Esta fórmase con xente do Oriente e de Occidente, pois todos somos fillos de Deus, que "fai saír o sol sobre bos e ruínas, e fai chover sobre xustos e inxustos".

Déixase matar e vive para sempre

Tendo claro que Deus é seu Pai, entrégase á súa vontade, concreta no sufrimento e na morte. Así poderá ofrecer azos a quen sofre, pois, como anunciara Isaías, o "Servo Sufrinte" verá a luz e volverá xustas as multitude. As voces da Pascua soan forte: "¡Resucitou!", e o Señor constituíuno Xuíz de vivos e defuntos.

Meu amigo e salvador

El dálle senso á miña vida, acompáñame e alenta a miña esperanza. Ofréceme a súa palabra e o encontro con el nos sacramentos, especialmente na Eucaristía. Anímame a buscalo tamén nos compañeiros de camiño, cos que se identifica, de xeito que cómpre tratálos como a el. Ademais, axúdame a vivir ledó, ofrecéndome a seguranza de que non estamos abocados á morte, senón que esta é a porta que leva á vida que el nos dará.

José Fernández Lago.
Cóengo Lectoral da Catedral de Santiago

Acatamento e estratexia

Juan J. Tamayo-Acosta

As teólogas e os teólogos católicos en diálogo coa modernidade e situados no mundo dos excluídos vivimos nun permanente estado de sobresalto pola actitude detectivesca que adoptou o alto maxisterio eclesiástico durante o último século e que parece disposto a seguir no novo século. O século XX inaugurouse coa condena dos teólogos modernistas no decreto do Santo Oficio 'Lamentabili', confirmado polo papa san Pío X. Unhas décadas despois as sancións recaían sobre o paleontólogo xesuíta francés Pierre Teilhard de Chardin, acusado de 'inmanentismo', a quen se lle prohibiu publicar sobre temas que non fosen científicos. As sospeitas arreciaron despois da Segunda Guerra Mundial. Prohibiuse a docencia ós xesuítas de Fourvière, os tres Henri: Henri de Lubac, Henri Rondet e Henri Bouillard. Antes incluírase no Índice de Libros Prohibidos unha obra do dominico pai Chenu. A publicación da encíclica de Pío XII Humani Generis en 1950 agravou a situación xa que condenaba a Nouvelle Théologie, cuxo maior delito era o retorno ás fontes do cristianismo, sobre todo as bíblicas e patrísticas. Os efectos deixáronse sentir con especial virulencia na facultade de teoloxía dos dominicos de Lle Saulchoir. Alí ensinaba o padre Congar, teólogo ecumenista e asesor dos sacerdotes obreiros, que foi destituído da cátedra e tivo que sufrir tres humillantes destellos: Xerusalén, Roma, Cambrigde. Neste último prohibíuselle entrar en contacto cos anglicanos e falar cos seus confrades dominicos. Nunha carta á súa nai, escrita durante o destello de Cambrigde -dada a coñecer recentemente en España polo teólogo da mesma orde Juan Bosch-, chega a afirmar que o papa 'desexa reducir os teólogos a simples comentadores dos seus discursos'. Por paradoxal que pareza, os teólogos condenados por Pío XII foron convidados por Xoán XXIII a participar no Concilio Vaticano II como asesores dos bispos. Pero, como sucede coa alegría na casa do pobre, a primavera da liberdade de expresión dos teólogos apenas durou un década. Pronto se volveu ó control do pensamento teolóxico e ás sancións exemplarizadoras contra os profesores de teoloxía. Dous dos casos de maior impacto, dada a relevancia dos sancionados, foron os de Hans Küng e Leonardo Boff. Ó primeiro retiróuselle o título de teólogo católico e prohibíuselle ensinar como tal na Universidade de Tubinga, de onde era catedrático. A Boff, teólogo da liberación, impedíuselle o exercicio das funcións propias dun intelectual: escribir, dar clases e impartir conferencias. Pero as sancións tiveron o seu lado positivo. Liberados do control do maxisterio eclesiástico,

ambos os dous están a desenvolver proxectos teolóxicos e interdisciplinares de gran creatividade. Küng levou a cabo durante case un cuarto de século un proxecto de ética mundial nos niveis relixioso, político e económico. Boff ampliou o horizonte da teoloxía da liberación para a ecoloxía, en diálogo coas ciencias da vida. Algo similar supuxo a expulsión dos profesores José María Castelo e Juan Antonio Estrada da Facultade de Teoloxía de Granada. Castelo ampliou o seu radio de docencia á UCA de O Salvador e a contornos universitarios civís do noso país. Estrada abriu a súa reflexión teolóxica ó campo da filosofía, sobre todo da filosofía da relixión. As teólogas tampouco se viron libres de condenas durante a última década. Aí van dous exemplos como mostra. A brasileira Ivone Gebara foi sancionada pola súa posición feminista e por defender puntos de vista distintos da doutrina católica oficial en torno ó control da natalidade. Cabe destacar a súa contribución ó desenvolvemento da teoloxía ecofeminista. A norteamericana Lavinia Byrne foi expulsada da orde relixiosa á que pertencía por escribir o libro 'Mulleres no altar,' onde ousa rebater punto por punto os argumentos do maxisterio eclesiástico contra o sacerdocio da muller. A teoloxía moral estivo sempre no punto de mira do Vaticano, a maioría das veces polos supostos desvíos dos teólogos na doutrina sobre a sexualidade, e moi especialmente tras a publicación, en 1968, da Humanae Vitae, que, en contra dos novos climas culturais en materia de sexualidade, de relacións de parella e de paternidade-maternidade responsable, e do xuízo dos asesores papais, condenaba as relacións prematrimoniais, o uso dos anticonceptivos e volvía á vella doutrina da procreación como fin primaria do matrimonio, superada polo Concilio Vaticano II (1962-1965). Os dous casos máis rechamantes ó respecto foron os procesos seguidos contra o teólogo alemán Bernhard Häring e o moralista norteamericano Choian. Häring, perito do concilio e o principal renovador da moral católica, primeira coa lei de Cristo -escrita antes do Concilio-, que situaba a ética cristiá baixo o principio da responsabilidade, e despois con Liberdade e fidelidade en Cristo, considerada por el mesma a súa principal obra. Coincidindo cun cancro de gorna, foi obxecto dun proceso tan duro que, nunha carta dirixida ó cardeal Seper, presidente da Congregación para a Doutrina da Fe, chega a dicirlle: 'Durante a Segunda Guerra Mundial fun obrigada a comparecer catro veces ante un Tribunal Militar. En dúas delas era cuestión de vida ou morte. Naquelas circunstancias sentín-

me honrado porque a acusación viña dos inimigos de Deus. Noutras palabras, as acusacións eran certas porque non me sometía a aquel réxime. Agora, de forma humillante fun acusado pola Congregación para a Doutrina da Fe; as acusacións son falsas. Máis aínda, nacen dun órgano de goberno da Igrexa á que servín durante toda a miña vida con todas as miñas forzas... Preferiría encontrarme novamente ante un tribunal de Hitler (subliñado meu). Non obstante, a miña fe non vacila'. Ó final non foi sancionado, pero si o foi o seu discípulo, o moralista norteamericano Charles Choian, a quen se lle prohibiu exercer a docencia como teólogo católico nos centros dependentes da Igrexa, acusado de defender teorías contrarias á doutrina da Igrexa en cuestións como homosexualidade, divorcio, relacións prematrimoniais e masturbación. O proceso contra Choian foi o máis parecido a unha pantomima, xa que o propio Ratzinger confesáralle ó padre Häring antes do xuízo que a decisión xa estaba tomada. Agora tocoulle ó moralista español Marciano Vidal, discípulo tamén de Häring, teólogo temperado e alleo ó mundo da crítica teolóxica e eclesial. Tras un estudo pormenorizado da súa extensa bibliografía, foi sorprendida en non poucos erros e sometido a unha das máis graves humillacións a que pode someterse a un intelectual: obrigálo a retractarse das súas ideas e esixirlle a corrección do seu propio pensamento. É unha manifestación máis da cruzada contra o pensamento crítico na Igrexa católica e a favor do pensamento único, como xa expresase o teólogo francés Congar fai case medio século na carta antes citada: 'O único artigo que queren impor a toda a cristiandade é: non pensar, non dicir nada senón que hai un Papa que pensa todo, que di todo, e respecto do cal toda a calidade do católico será obedecer'. De crer as informacións sobre o caso, chama a atención o que Marciano Vidal aceptase a humillación e comprometése a rescribir as súas propias opinións incorporando as tese do maxisterio eclesiástico. Porque unha de tres: ou os seus inquisidores foron tan convincentes que lle fixeron caer na conta dos seus erros, e corrixir é de sabios; ou ten moi baixa a súa autoestima (cousa que dubido), en cuxo caso o problema se desvía a outro que non é propiamente teolóxico; ou foi presionado baixo ameaza de sancións máis graves, e entón o acatamento é unha estratexia de supervivencia no seo das institucións eclesiásticas docentes, como sucede noutros casos similares. Ata contar con máis datos, deixarei a partida en táboas.